

קונטרס

אשר לא כדת

קיצור הלכות ומנהגי ארבע "עבירות"

שנהגו ישראל "לעבור" ביום הפורים

לא תגזול | לא ילבש | שעטנז | בשר וחלב

ובראשו מאמר

ויעבור מרדכי

קצת ביאורים בעניין פלאי זה

נכתב בחופזה ובקצרה, ראשי פרקים ותמצית דברים
ועוד חזון למועד להרחיב ולהעמיק בסוגיא סתומה ונשגבה זו

ממתנת שמים

אברהם משה בלאאמו"ר אהרן יהודה הלוי שליט"א רוט

ירושלם, פורים תשפ"ב

הוספות יתקבלו בברכה!

אברהם משה הלוי רוט

0527652027

A0527652027@gmail.com

ויעבור מרדכי

קצת ביאורים בעניין ה"עבירות" שעוברים בפורים

היכן "פחתו" בפורים ממה שכתוב בתורה

א. תנו רבנן: ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל, ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה, חוץ ממקרא מגילה.

והקשה עיון יעקב דלא הוה ליה למימר אלא "ולא הותירו", אבל "ולא פחתו" מאי שייטיה לכאן, הרי גם במגילה לא מצאנו ש"פחתו" ממה שכתוב בתורה.

מצאנו כמה וכמה תירוצים היכן מצאנו ש"פחתו" במקרא מגילה ממה שכתוב בתורה.

ב. בעיון יעקב תירץ דמה שאסרו בהספד ותענית נקרא שפחתו מן התורה. אך הבן יהוידע תמה הרי לא מצאנו בשום מקום שיש חיוב להתענות בי"ד אדר, וגם מצות הספד אינו מן התורה. וכתב דיש לקיים דבריו שאם נדר להתענות כך וכך ימים ואירע בהם פורים, דמן התורה חייב להתענות מכח נדרו, אך אחר שעשו אותו חכמים יום מקרא מגילה אינו מתענה ונמצא בטל חיוב שנתחייב מדין תורה מכוח נדרו.

ג. בבן יהוידע פירש באופן אחר, שנרמז בזה על מה שאמרו חז"ל "מבטלין עבודה ותלמוד תורה מפני מפני מקרא מגילה", כמו שאמרו "כהנים בעבודתן ולווים בדוכן, וישראל במעמדן כולם מבטלין עבודתן ובאים לשמוע מקרא מגילה. מכאן סמכו של בית רבי שמבטלין ת"ת ובאין לשמוע מקרא מגילה". והוסיף הבן יהוידע דאע"פ דהתם איירי שיכולים להשלים אח"כ את מצות העבודה, עם כל זה כיון דמבטלין לפי שעה ובאין לשמוע מגילה, שייך בזה לשון "פיחתו".

אשר לא כדת

ד. השפת אמת (פורים תרס"א) כתב "איתא כולם לא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה. ומה לא פחתו. דמשמע שזה הי' במקרא מגילה ג"כ. אך הוא שנאמר אשר לא כדת. **כי ח"ו עפ"י התורה היו חייבים כליה שנגזרה הגזירה גם למעלה.** וזהו פי' הסרת טבעת. שכל הסדר והצורה ניטל מבנ"י בשביל החטאים. אעפ"כ בנ"י יש להם דביקות בעצם בהקב"ה. כמ"ש חלק ה' עמו. וזו הישועה הי' **למעלה מסדר והנהגה של התורה.** וכן איתא גם ביוה"כ אם יהיו חטאיכם כשנים. פי' חז"ל אפילו סדורות ובאות כשנים הללו שהם סדורות מששת ימי בראשית כשלג ילבינו. אפילו קלקלו כל הסדר המסודר להם.

ה. האמרי אמת הביא בשם הספר הקדמון "ארץ החיים" על תהלים (למהרא"ח הכהן, נכד הסמ"ע) שהפחת היה שבכל מקום אין קוראים מקראות בלילה ואילו בפורים קוראים מגילה בלילה. [והעירוני מליל ת"ב שקוראים מגילת איכה, אך יש לדחות דהתם הוי ספר קינות, וזמן קינה בלילה].

ו. האמרי אמת עצמו אמר לבאר על פי דברי הגמרא במגילה טו,א ויעבור מרדכי – העביר יום ראשון של פסח בתענית. [ויש להוסיף גם דברי הגמרא "ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת" שעד עתה באונס ועתה ברצון, ונחשב באיזה בחינה "שלא כדת"].

ז. בספר שפתי צדיק מהרב מפילץ אמר שהרי בשאר ימות השנה יש איסור דרבנן להשתכר, כמו שאמרו בברכות כט,ב "לא תרוי ולא תחטי" ופרש"י לא תשתכר ביין, ואילו בפורים התירו וציוו על השכרות.

ח. הגרי"מ אלטר הי"ד (חתן האמרי אמת, בן הגה"ק רבי משה בצלאל הי"ד) אמר ליישב בזה קושיית התוספות איך קוראים פרשת "ויבא עמלק" בפורים הרי אין בה אלא ט' פסוקים, ואין קורין פחות מעשרה. והראשונים כתבו דזה משום שמלכות עמלק קטועה ואין השם שלם עד שנמחק שם עמלק ולכן פרשתו קטועה. אמנם הוא זצ"ל תירץ שזה יקרא "פחת", כי אסור בכל מקום לקרות פחות מעשרה פסוקים וכאן התירו.

ט. ואפשר להוסיף את ארבעת המנהגים אשר נתבארו בקונטרס הזה: חוטפים ומזיקים משום שמחה, לובשים בגדי אשה, לובשים כלאים דרבנן, אוכלים עוף בחלב שקדים.

אשר לא כדת

י. וכמובן שכל זה צריך ביאור טובא, לשמחה מה זו עושה, כתינוק הבורח מבית הספר, והלא אין שמחתנו אלא בהשתעבדותנו למלכנו, ובקיום מצוותיו החביבות ותורתו המשמחה. ומקוצר הדעת והזמן ארשום רק ראשי ביאורים, ועוד חזון למועד בל"נ.

לקיים "עד דלא ידע"

יא. מכיון שציוו חז"ל לקיים "עד דלא ידע", וכמבואר בספרים הקדושים עניין הפורים שהוא למעלה מן הדעת, והוא תיקון לאכילת עץ הדעת (שבאכילתו נרמז שם המן העץ אשר אמרתי וכו'), ממילא שוב אנו בחינת לפני אכילת עץ דעת טוב ורע, ואיננו מבדילים בין מרדכי להמן, בין ברוך לארור ובין מותר לאסור.

יב. ונראה דלכן נהגו במיוחד "לעבור" על ארבעת עבירות הללו: לא תגזול, שעטנז, לא ילבש, בשר וחלב. כי ארבעתם עניין הבדלה: בין ממון שלו לממון חבירו, בין בשר לחלב, בין צמר לפשתים ובין בשר לחלב, וכאשר "אין דעת" - הבדלה מנין" ממילא כאשר מאבד את דעתו מתבטלת במידת מה כוח ההבדלה.

אהבת ה' אותנו – שלא לפי מעשינו

יג. בפורים אנו מראים שהקב"ה אוהב את ישראל גם כאשר הם חוטאים, כי בפנימיותם המה חלק ה' ונחלתו, ואהבת ה' אותנו היא אהבה שאיננה תלויה בדבר. וכמו שהאריכו בספרים הקדושים, עיין לשון שפת אמת:

"אך הוא שנאמר אשר לא כדת. כי ח"ו עפ"י התורה היו חייבים כלי' שנגזרה הגזירה גם למעלה. וזהו פי' הסרת טבעת. שכל הסדר והצורה ניטל מבנ"י בשביל החטאים. אעפ"כ בנ"י יש להם דביקות בעצם בהקב"ה. כמ"ש חלק ה' עמו. וזו הישועה הי' למעלה מסדר והנהגה של התורה. וכן איתא גם ביוה"כ אם יהיו חטאיכם כשנים. פי' חז"ל אפילו סדורות ובאות כשנים הללו שהם סדורות מששת ימי בראשית כשלג ילבינו. אפילו קלקלו כל הסדר המסודר להם. וזה בא מלובן העליון שמוחל עונות עמו.

אשר לא כדת

ואיתא בזוה"ק כי אלה המ"ח נביאים יונקים ממ"ח טיפין שיורדין מגן עדן ע"ש פ' חיי שרה. והוא המשכת חמשים שערי בינה. אשר מרע"ה למעלה מכל המ"ח. כמ"ש ותחסרהו מעט מאלקים. והדעת בא ממוח. והם בחי' מ"ח נביאים. אבל **למעלה מהמוח** א"א להשיג כי הוא למעלה מן הדעת והבינה. לכן נק' כתר שזה עדות על המלך שא"א להשיג בזה. לכן בבחי' מוח יש השגת הדעת. אבל הגלגולת מקיף למעלה מהמוח. ואין שם השגה וציור ודמיון. **ומשם באה הישועה בימי מרדכי ואסתר. הגם שכל השערים ננעלו.** ולכן עשה המן עץ גבוה חמשים אמה. וכל המועדות הם עדות על יציאת מצרים שהוציאנו הקדוש ברוך הוא עד שלא נשקענו בשער הנ' משערי טומאה. וזכינו אח"כ לכנוס בשערי טהרה. ולקבל התורה ביום החמשים לעומר. שזה כלל המועדים. והם בחי' הדעת שע"ש זה נקרא מועדי ה'. ולעתיד יהי' לבנ"י התקשרות למעלה מן הדעת. ז"ש שכל המועדות בטלים. אבל פורים שהישועה הי' מבחי' זו שלמעלה מן הדעת לא יתבטל. וזה באמת עדות כי חלק ה' עמו. **ולכן אפילו באין להם מעשים כלל - חפץ בהם המלך.** כמ"ש אשר המלך חפץ ביקרו. ולא נתן שום טעם רק שהוא חפץ המלך. כמ"ש אם חפץ בנו ה' ולכן חייבין לבסומי בפוריא עד דלא ידע כנ"ל:

יד. ואפשר שארבעת האיסורים הללו "מבטלים" את ארבעת מצוות הפורים:

בשר וחלב – "מבטל" סעודת פורים, אשר בא לתקן סעודת אחשוורוש שלא להתגעל ממאכלי הגויים, ואנו "אוכלים" מאכלות אסורות.

צמר ופשתים – "מבטל" משלוח מנות, עפימש"כ זקני רש"ש לוין זצ"ל שההבדלה בין צמר לפשתים באה לבטא החילוק בין הגויים שהם יחידים כמו חוטי הפשתן שצומחים ועולים אחד אחד, לבין ישראל שהם מאוחדים ואחוזים זה בזה כמו חוטי הצמר שהם סבוכים כאחד. כאשר אנו "מערבים" צמר ופשתים, אנו עושים "למראית עין" כאילו איננו מקיימים "משלוח מנות איש לרעהו" להרבות אהבה ואחדות זה עם זה, כצמר ללא פשתים.

אשר לא כדת

לא ילבש – "מבטל" מקרא מגילה. עפימש"כ הבית יוסף סימן תרפט לבאר שיטת רש"י שסובר דנשים מוציאות את האנשים ואפילו הכי טומטום אינו מוציא מינו, וטעמא משום **דטפי עדיף כשהמוציא הוא ודאי אשה והשומע זכר מכשהמוציא הוא טומטום** אפילו אם השומע נקבה ואפילו אם השומע טומטום... משום דבעינן **שהמוציא את אחרים ידי חובתן יהא ניכר אם הוא זכר או אם הוא נקבה**, עכ"ל. וא"כ כאשר לובשים בגדי אשה ואין ניכר מיהו זכר ומיהו נקבה הרי "מבטלים" בזה מצות קריאת המגילה.

לא תגזול – "מבטל" מתנות לאביונים. שהרי במתנות לאביונים אנו מבקשים ליתן לזולתנו, ואילו בגזילה וחטיפה אנו נוטלים ממנו.

לבלבל את השטן

טו. איתא בקדמונים שכאשר הקב"ה מביא דבר גדול לעולם הוא עושה זאת בדרך הנראית כאיסור וחטא על מנת שלא לעורר את הקליפות להלחם כנגד זה. ולכן נשמתו של משיח הגיעה ע"י מעשה לוט ובנותיו, בועז ורות, ישי ואשתו, דוד ובת שבע.

טז. וכן מצאנו במעשה המגילה שנעשתה ע"י "חטאים", "ויעבור מרדכי – שעבר על דת של תורה וגזר תענית בפסח", "ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת" – עד עתה באונס ועתה ברצון. וכנראה זהו עפ"י הדברים הנסתרים הנ"ל.

מעין עולם הבא

יז. המקובלים כתבו שפורים גבוה יותר מכיפורים, שיום הכיפורים הינו כנגד האלף השביעי ואילו פורים כנגד האלף השמיני. כמוש"כ בלשם שבו ואחלמה:

"וכן מה שאמרו שכל המועדים עתידים בטילים חוץ מפורים ויום הכיפורים, הנה זה קאי על כל אותו הזמן דתחייה שהוא מאחר ארבעים שנה לקבוצ גליות עד סוף מאתיים וחד שנים לזמן ההוא, אשר כל הצדיקים והזוכים יהיו אז למעלה ממדרגת המלאכים ויהיה מאיר אז גופם ג"כ באור אספקלריא המאירה, וכמ"ש בזה"ק פ' תולדות קמ"א

אשר לא כדת

מע"א, והנה אז יהיה שינוי גדול בכל העולם ג"כ ר"ל גם באלו שיעמדו אז עדיין בחיי העוה"ז כנ"ל סי' ט', והרי יהיו הם עדיין בעביית וחומריית ממש עכ"ז הנה יהיה אז גם בהם שינוי גדול, והיינו כי הרי עתה עומד כל העולם כולו בג' חלוקות כללים שהם א' טמא ב' טהור ג' קודש, וגם הטהור הרי הוא עתה רק חול וחולין שאין בו קדושה כלל, אבל אז הנה לבד מה שיתבטל כל הטומאה והזהמא לגמרי, אלא שגם כל המציאות דחול וחולין לא יהיה אז כלל ויהיה כל המציאות כולו על טהרת הקודש... וזהו שאמרו כי כל המועדים עתידים בטילים כי יהיה אז כל הזמן כולו בקדושת המועדים, ולא יהיה חול כלל, כי יתחלקו לימי השבוע ויהיה כל הזמן כולו בקדושת המועדים. אמנם פורים ויום הכיפורים יהיו נשארים כי פורים הוא הגילוי ורמז על אלף הח' שהוא זמן שליטת החכמה ע' לעיל דרוש ג' ענף ז"ן וכן יום הכיפורים שהוא סוד עולם הבא אלף הז' והוא ג"כ יום שכולו שבת כמ"ש בראש השנה ל"א ע"א ולכן כל אלו שהוא שבת ויום הכפורים ופורים אשר הם רמוזים רק על הזמן אשר אחר כל ימות המשיח כולן והם בסוד עולם הבא ואור החיים הנצחיים הנה הם יתקיימו אז עדיין ג"כ כדי לזכות על ידיהם לאורם ולגילויים העתיד".

הרי שבאלף השמיני כבר לא יהיה שייך כלל עניין של חלוקה בין ברוך לארור, בין איסור להיתר, כי כל המציאות תהיה על טהרת הקודש. ובמדרש אמרו שנקרא ה"חזיר" כן משום שעתיד הקב"ה להחזירו להיתרו, והרמ"ע מפאנו כתב שהקב"ה יחדש את בריאתו בשני סימנים. והדברים נסתרים ועמוקים. אך בפורים אנו עושים זכר לזה, להראות שאנו זוכים לטעום טעימה מעולם שכולו טוב בלא שום רע.

הם לא עשו אלא לפנים

יח. עפי"ד הגמרא במגילה: שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי: מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה? אמר להם: אמרו אתם, אמרו לו: מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. אם כן שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו! - אמרו לו: אמור אתה! - אמר להם: מפני שהשתחוו לצלם. - אמרו לו: וכי משוא פנים יש

אשר לא כדת

בדבר? - אמר להם: הם לא עשו אלא לפנים - אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהן אלא לפנים, והיינו דכתיב כי לא ענה מלבו.

לכן נהגו "לעשות לפנים" כאילו עוברים על דת של תורה, ובאמת הכל עפ"י ההלכה כמבואר בקונטרס זה, ובזה באים להראות שכל עוונותיו וחטאינו אינם אלא לפנים ולמראית העין, כמו שדרשו חז"ל שם עה"פ "כי לא ענה מלבו" – שאין העבירות נעשות בלב שלם אלא רק בחיצוניות.

***

פרק א

לא תגזול

המזיק בעת שמחה

א. כתוב במשנה סוכה ד,ז "מיד תינקות שומטין את לולביהן, ואוכלין אתרוגיהן" ופירש רש"י "הגדולים שומטין את לולבי הקטנים מידם בשביעי, ואוכלין אתרוגיהן של תינקות, ואין בדבר לא משום גזל, ולא משום דרכי שלום, שכך נהגו מחמת שמחה".

וכתבו התוספות "יש ללמוד מכאן לאותן בחורים שרוכבים בסוסים לקראת חתן ונלחמים זה עם זה וקורעין בגדו של חבירו או מקלקל לו סוסו שהן פטורין שכך נהגו מחמת שמחת חתן".

[וכיו"ב מצאנו בפסחים קט חוטפין מצות בלילי פסחים בשביל התינקות שלא ישנו, ופירש הרמב"ם שחוטפין המצה זה מיד זה. וכתבו האחרונים שמזה נשתרש מנהג

אשר לא כדת

גניבת האפיקומן ע"י התינוקות. הרי דכל שהוא דרך שמחה וחיבוב מצוה לא חששו לאיסור גזל. (ואל תתמה כיצד חטפו המצות זה מיד זה בלא לשבור ולפורר אותן, דזהו משום שאנו רגילים במצות קשות, אבל בזמן הגמרא היו אוכלים מצות רכות שהיה אפשר לחוטפן ללא חשש. והרוצה לקיים דינא דגמרא כפי הנפסק ברמב"ם צריך לאמן ידיו שלושים יום קודם החג לחטוף מצות מחבריו בלא לשוברן)

כע"ז כתב במנהגי מהרי"ל, ראיתי אמ"ץ מהר"י סג"ל **מאד היה שמח והיה נהנה כשרואה הנערים רצין בשמחת תורה מבית לבית לסתור - לגזול - עצי הסוכה ולהביא עצים ולעשות מדורה**, והוא בעצמו הניחם לקחת מסוכתו **והסיתם לגזול מהעצרים** שלא רצו לתת להם ברצון].

ב. והוסיף האגודה (סוכה שם): וכן פסקתי לפעמים בשבתות בחצר בית הכנסת כשמשחקים הבחורים ומכין זה את זה [פטורין] ובלבד שלא יתכוונו.

ג. ובתרומת הדשן (סימן רי) כתב דהמזיק את חברו בלא כוונה בתוך הקפות הושענות פטור משום שעשה כן בשעת שמחה של מצוה. אמנם הוסיף וכתב "אמנם רואה אני וגם לבי אומר לי שענין כזה צריך גדר וסייג גדול, שאם ח"ו יארוב איש לרעהו במקום הזה תיבטל מצות הסבוב מפני יראת ההיזק איש מפני שונאו" עיי"ש עוד.

ד. עפ"ז כתב הרמ"א (תרצה, ב) יש אומרים דאם הזיק אחד את חברו מכח שמחת פורים, פטור מלשלם. וביאר הפרי מגדים (שם, א"א, ז-ח) שבפורים מסתמא מוחלין זה לזה, ועוד, דבפורים נחשב המזיק קצת כאנוס, כיון שעושה משום שמחה. אכן, הרמ"א בחו"מ שעח, ט הוסיף עפ"ד התרומת הדשן הנ"ל שאם נראה לב"ד לעשות סייג וגדר, לאסור להזיק בעת שמחה, הרשות בידם.

ה. נחלקו הפוסקים אם פטור זה הינו רק על נזקי ממון או גם על נזקי גוף. וכן כתבו דהיינו דוקא בנזק קטן שהיו בכלל השמחה אך לא בנזק גדול, ובוודאי לא בדרך כוונה ורצון להזיק ולהרע ח"ו. וכן להלבין פנים, ללעוג או לכנות שם לחבירו, לכו"ע אסור גם ובעיקר בעת שמחה של מצוה.

אשר לא כדת

מנהג חטיפת מאכלים זה מזה

ו. כתב תרומת הדשן (סימן קי): "מצאתי הועתק תשובה אחת וז"ל: שמעתי מה"ר טוביה בשם ריב"א, שכל מאכל שלוקחים הבחורים זה מזה אפילו שלא ברשות, משום שמחת פורים משעת קריאת המגילה עד לילה סעודת פורים, שהן שני לילות ויום אחד, אין בהם משום גניבה ולא משום גזילה. ואין להזמין לבית דין ואין חוששין עליו, ובלבד שלא יעשו שלא כהוגן על פי שבעה טובי העיר".

ז. עוד כתב הרמ"א (תרצו, ח) בשם מהר"י מינץ: "בני אדם החוטפים זה מזה דרך שמחה, אין בזה משום לא תגזול, ונהגו כך, ובלבד שלא יעשו דבר שלא כהוגן על פי טובי העיר". וכתב המשנ"ב דזמן ההיתר מעת קריאת המגילה ועד ליל סעודת פורים, שהם שתי לילות ויום אחד.

ח. וכתב המשנ"ב שלפי דברי הרמ"א החוטף מאכל בפורים יכול לברך עליו, ואין זה "בוצע ברכ – נאץ ה'", כיון שהתירו החטיפה. אמנם הוסיף בשם השל"ה הקדוש דלאו משנת חסידים היא, ושומר נפשו ירחק מלחטוף מחבירו.

ט. כתב ערוך השולחן (תרצו, יב) דעתה בעוונותינו ערבה כל שמחה, ואין אנו במדרגה זו, ולכן מי שהזיק חייב לשלם. אמנם שאר פוסקים לא חילקו בזה, ופטרו את המזיק והחוטף גם בזמנינו.

***

פרק ב

לא ילבש

א. כתב הרמ"א "מה שנהגו ללבוש פרצופים בפורים, וגבר לובש שמלת אשה ואשה כלי גבר, אין איסור בדבר מאחר שאין מכווין אלא לשמחה בעלמא... וי"א דאסור, אבל המנהג כסברא הראשונה". וכן פסק תלמידו הלבוש.

אשר לא כדת

ב. מקור דבריו מתשובת מהר"י מינץ סימן טו שהאריך בתוקף לקיים המנהג. בתחילה מקדים שכבר התירוהו גדולי עולם:

"על דבר לבישת הפרצופים שנוהגין ללבוש בחורים וגם בתולות, זקנים עם נערים, בפורים. הנה ראיתי שכבר פסק להתיר אהובי ועמיתי מחותני, כרכא דכולא ביה, אבקת הרוכלים, ריש כלה וריש גולה האשל הגדול מהר"ר אליקים סג"ל יצ"ו והוציא כאור משפטו כאשר נימוקו עמו. וראיותיו מוכיחין עליו כאילו יצאו מפי הגבורה, ע"כ המהרהר אחריו כמהרהר אחר השכינה. אף אני אמרתי להביא ראיה להתיר לא כמהרהר אחר הרב הגדול יצ"ו, ולא כמחזיק דבריו כי אינו צריך, ועוד כי ראיותיו ידידה אלימי מראיות דידי. אבל באתי לטול שכר שיבא מכשורא דמצוה, ליתן טעם ולהביא ראיה מה ראו על ככה **גדולים וחסידי עולם ז"ל שנתגדלתי אצלם אשר ראו בניהם ובנותיהם חתניהם וכלותיהם לובשין אותן פרצופים ושינוי בגדיהם מבגדי איש לבגדי אשה וכן להיפך**. ואם היה ח"ו נדנוד עבירה חלילה וחס להם לשתוק ולא ימחו וכ"ש וק"ו באיסור לאו אלא ודאי היה להם ראיה וסמך **שהיתר גמור הוא ואין בלבוש זו הרהור עבירה** לאפוקי מלבו של פלגאה וצדוקי ומוחרם גרשם בונה פאצ"ו **המדבר והמהרהר אחר מטתן של גדולים וחסידי עולם צ"ל**.

ג. טעם ההיתר כתב מהר"י מינץ עפ"י דברי התוספות שבמקום שנוהגים האנשים והנשים להתנהג באותה מנהג, כגון להסיר שער בית השחי או להביט במראה, אין בזה משום לא ילבש, וא"כ מכיון שבפורים נהגו שהגברים אף הם לובשים בגדי הנשים, וכן להיפך, א"כ ביום זה אין זה נחשב "בגדי אשה" כיון שביום זה הוא בגד איש כמו שהוא בגד אשה.

ואמנם מבואר בגמרא שתלמידי חכמים (חבריא) מחמירים גם באופן זה, שלא להשתמש במראה או להסיר שער בית השחי, **מכל מקום משום שמחת פורים כו"ע שווים לקולא**, ואין החברים מחמירים בזה.

ד. עוד כתב להתיר עפמש"כ הראשונים שאם אין כוונתו להתדמות לאשה אלא לצורך צדדי, כגון שמביט במראה כשהוא מסתפר, אין בו משום לא ילבש. וא"כ הכא נמי אין הכוונה בשביל להתדמות לאשה ולהתייפות כמותה, אלא בשביל לעורר שמחת פורים.

אשר לא כדת

ה. עוד כתב להתיר עפ"י מש"כ הראשונים שכל מאכל שחוטפין הבחורים משום שמחת פורים אפילו שלא ברשות משעת מקרא מגילה עד סוף סעודת פורים שהם ב' לילות ויום אחד אין בהם משום גזל הרי שמשום שמחת פורים לא אקרי גזל כיון שאינו עושה על מנת לגזול ולהרויח אלא משום שמחת פורים, הכי נמי נדון דידן לא שנא כיון שאינו מכווין לניאוף אלא לשמחת פורים, וכמו שלא עשו גדר התם לענין גזילה כיון שאינו נוהג כי אם ב' לילות ויום אחד, הוא הדין נמי הכא דגזל ועריות יצר אחד להן. עכ"ל מהר"י מינץ.

ו. הב"ח והכנסת הגדולה חלקו על היתר זה, אבל בתחילת הדברים כתב הכנסת הגדולה כך: אמר המאסף, **נער הייתי כבן שלש עשרה שנה, וזכורני שבאה מאשטרודם לקושטנדינ"א שאלה על זה, והחכם המרביץ תורה באשטרודם נטה להתר, ושלח פסק הוראתו לקושטנדינ"א, וכמדומה לי שרבני העיר ובראשם הרב הגדול מהר"ר יחיאל בסאן ז"ל נטו להיתר. שוב באו לידי תשובות הרב הגדול מהר"י בסאן וראיתי שכתב שהוא היה מסכים להתר, אעפ"י שנראה מדברי הרא"ם ז"ל בפירושו על רש"י זכרוננו לברכה שהוא חולק על מהר"י מינץ ז"ל. ואני הדל באלפי אחר שהרבנים הנזכרים פה אחד הורו להתר, **אנה אני בא להורות איסור במקום שהם ז"ל הורו להתר, ירא אני פן ירוצו את גולגלתי. ומכל מקום הנה שפתי לא אכלא לחוות דעי דרך משא ומתן, והמעייין יבחר בעיניו. עכ"ל.****

ז. אמנם היראים (שפו) כתב: הלכך יזהר אדם שלא יתקן בתקוני נשים והכל כמנהג המקום בתקונים ומלבושים שרגילות נשי המקום להתקן ולהיות מלבושיהם חלוקים ממלבושי אנשים, מכולם יהא מוזהר שלא להתקן ואשה במלבושי האיש שאין כיוצא בהם במלבושי אשה. **וללבוש אפי' עראי ודרך שחוק אסור שהרי לא חלק הכתוב בין קבע לעראי ולפי שראיתי בני אדם שלובשים מלבושי נשים עראי לשחוק והוקשה בעיני כתבתי כן. ויוצרנו יתן בלבנו יראתו ואהבתו ויעמידנו על אמתת דרכי תורתו.**

ח. עפ"י הדברים הללו כתב הב"ח דאילו היה מהר"י מינץ רואה דברי היראים היה חוזר בו מהיתרו. אמנם נראה דיש מקום לחלק בין אנשים הלובשים מלבושי נשים לגמרי ונראים כנשים ומתערבים ביניהם, דזהו בוודאי תועבה גדולה, ומהיכי תיתי להתירה דרך שחוק, לבין מה שלובשים האנשים פרצופין של נשים אך נראים כאנשים, עטורים

אשר לא כדת

בזקן ובפיאות, וק"ו אם הם לבושים בבגדי אנשים, אלא שחובשים מטפחת או כובע-ראש של נשים לדרך שחוק. דאין כאן שום סרך התדמות ותועבה אלא שהדבר נכלל באיסור שאסרה תורה [או דהוי מדרבנן] ובזה התירו במקום שמחה.

ט. יש להסתפק בתחפושת של איש גדול המיועדת לילד קטן, כגון תחפושת של בגדי הראשון לציון המיועדת לילד קטן. הרי בגדים הללו אינם נראים באמת כבגדי איש, שהרי אין מציאות שיהיה ראשון לציון כבר שית, ואין כאן אלא בגדי תחפושת. וא"כ בזה אפשר דאם ילדה לובשת תחפושת זו אין כאן חשש של לבישת בגדי איש, שהרי איננה לובשת בגדי איש אלא תחפושת של איש, וכל רואה יודע שאין כאן ראשון לציון לפנינו אלא מישהו המחופש אליו, ומהיכי תיתי אם הוא ילד או ילדה, ועיין בזה.

***

פרק ג

שעטנז

א. כתב הרמ"א דעפ"י דברי מהר"י מינץ שמותר ללבוש בגדי אשה לשמחת פורים, יש לומר שמזה **נתפשט המנהג ללבוש כלאים דרבנן בפורים, ועושין לשמחה**, דהרי רואין דאפילו **איסור** דאורייתא דוחה, כי לא מתכוין, כל שכן כלאים דרבנן.

אמנם ראיתי למהר"י ברי"ן **שקרא תגר על המנהג של לבישת כלאים** וכתב ויש תולין עצמן בתשובת ריב"א שכתב דליכא למיחש לאיסור גזל משום שמחה ולאו מילתא היא דממון ניתן למחילה דהפקר בית דין הפקר מה שאין כן באיסור. ושמעתי מאבא מורי

אשר לא כדת

ז"ל שהיה מוחה באותן הלבושים כלאים וכן אני נוהג אחריו עכ"ל. ולפי זה כל שכן דאסור ללבוש הפרצופין.

אמנם מאחר דחזינן דפשט המנהג ואין מוחה נראה לי ליישב המנהג מהא דאמרין בפרק בתרא דכלאים (פ"ט מ"ב) ומביא לה בפרק הגוזל בתרא (ב"ק ק"ג א) דמותר ללבוש כלאים כדי להעביר המכס, שמע מינה דכי אינו מכויין ללבישה שרי, וכל שכן לפי מקצת מפרשים שפירשו שם דלובשם כדי שלא יכירוהו שהוא יהודי ואפילו הכי שרי, אם כן שמע מינה דכי לבשם להתנכר בהן שרי, והוא הדין בפורים. כן נראה לי טעם המנהג, אבל טוב להחמיר ולעבוד את יי' בשמחה ולהיות גילה ברעדה.

ב. והב"ח תמה מאד על השייכות בין היתר ממון לבין איסור כלאים ולא ילבש שהרי בממון שייך מחילה והפקר ב"ד הפקר, ומהיכי תיתי להתיר מהאי טעמא גם איסור כלאים או לא ילבש.

ג. עוד תמה הב"ח דאף אם התירו ללבוש כלאים בשביל להבריא את המכס, או ללבוש בגד אשה מפני החמה או הצינה, זהו דוקא בגלל שאי אפשר בענין אחר להינצל מן הצער, אבל לשמחת חתן וכלה ולשמוח בפורים כבר אפשר בהרבה מיני שמחה ולא יעבור על לאו דלא ילבש.

ד. ונראה דשתי הקושיות מתורצות חדא בחברתה, דמה שהביאו מהר"י מינץ והרמ"א ללמוד מאיסור לא תגזול, אינו בשביל להוכיח את עצם האפשרות להתיר איסור משום שמחה, אלא בשביל להוכיח שיש בדבר שמחה לעבור על האיסור, בחינת שמחה מקלקלת את השורה, אם אין דעת הבדלה מניין, כמו שנאריך בעז"ה בחלק האגדה, אשר במבט ראשון זהו דבר זר, לשמחה מה זו עושה, שמחה של מצוה שמענו, שמחה של עבירה לא שמענו. ולכן הביא שיש ניהוג שמחה שהוא ע"י שמבטלים איסור לא תגזול דרך שחוק, ומזה למד שיש דבר שמחה במה שלובש כלאים או לא ילבש דרך שחוק, וממילא שוב הסתלקה טענת הב"ח השנית מדוע לא יקיימו השמחה באופנים אחרים, כיון שיש טעם ועניין לקיים דוקא צורת שמחה זו דרך קלקול השורה כדמוכח מהא דחוטפין המאכלים.

אשר לא כדת

***

פרק ד

בשר וחלב

א. כתב היש"ש חולין ח' "משום הכי נראה, בפורים, שרגילין לאכול תרנגולת בחלב שקדים, שאסור, אם לא שיניח שקדים קלופין בתוכן, ובצידן, להיכרא, ובפרט גבי בשר עוף, דאיכא למיחש טפי, שלא ידמו לומר בשר עוף שרי בחלב, כר"י הגלילי". וכן כתב בסימן --- "אסור לאכול בפורים תרנגולת בחלב של שקדים, משום מראית עין, אם לא ששקדים קלופין מונחין בשפת הקערה".

ב. והנה באיסורים שהוזכרו עד עתה (לא ילבש, שעטנז) היה אפשר לפרש שאין הכוונה שהיה מנהג בדוקא לעשות צורת איסור לשחוק, שמחה מקלקלת השורה, אלא שבשביל השמחה בקשו ללבוש הפרצופין, ואותם פרצופים היו בגדי נשים או שעטנז.

אבל באיסור "בשר וחלב" אין שום סיבה לאכול לשמחת הפורים תרנגולת בחלב שקדים אם לא בשביל להראות בדרך שחוק כאילו "אוכל" בשר בחלב.

ג. אבל הרמ"א יו"ד סימן פז פסק שבעוף אין צריך היכר אלא רק בבשר בהמה "ונהגו לעשות חלב משקדים ומניחים בה בשר עוף, הואיל ואינו רק מדרבנן. אבל בשר בהמה, יש להניח אצל החלב שקדים, משום מראית העין". והפוסקים נחלקו להלכה אם להחמיר כדעת היש"ש.

ד. בטעם המנהג כתב בספר אהל דוד (רבי דוד קאהן שליט"א): דהנה במדרש תנחומא איתא שהקב"ה כפה עליהם הר כגיגית לקבל תורה שבעל פה, לעומת תורה שבכתב קבלו מרצונם נעשה ונשמע' ונמצא שמה שאמרו שקבלו התורה מחדש ע"י נס פורים קיימו וקבלו ר"ל שקבלו תורה שבעל פה מרצונם.

אשר לא כדת

והנה במדרש איתא שהמלאכים התנגדו שלא יתן הקב"ה התורה לישראל מפני שעברו על התורה, ואמר להם הקב"ה שהמלאכים עברו על אכילת בשר בחלב כשירדו אצל אברהם אבינו, נמצא דע"י מצוה זו דבשר בחלב זכינו לקבלת התורה.

והנה איסור בשר וחלב נכתב בתורה על גדי בחלב אמו, ואילו חז"ל פירשו שכל בשר בהמה אסורה עם חלב, וכן הוסיפו לגזור על עוף בחלב.

וכאשר אנו מראים ביום הפורים שאנו נזהרים לבשל התרנגולת בחלב ממש אלא מקפידים לבשלה דוקא בחלב שקדים, הרי אנו מקבלים בזה את תורה שבע"פ וגזירות חז"ל, ובזה זוכים לקבל התורה מאהבה.

ה. יש שפירש עפ"י ד הגמרא במגילה: שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי: מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה? אמר להם: אמרו אתם, אמרו לו: מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. אם כן שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו! - אמרו לו: אמור אתה! - אמר להם: מפני שהשתחוו לצלם. - אמרו לו: וכי משוא פנים יש בדבר? - אמר להם: הם לא עשו אלא לפנים - אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהן אלא לפנים, והיינו דכתיב כי לא ענה מלבו.

לכן נהגו "לעשות לפנים" כאילו עוברים איסור בשר וחלב, כדי להראות שלא עברו אלא לפנים ולמראית העין.

ו. ויש שהוסיף שזה נרמז בפסוק "שחת לו לא בניו מומם", שהרי "שחת לו" נוטריקון ו'נהגו ל'אכול ת'רנגולת ח'לב ש'קדים וכן "שחת לו" ס"ת בגימטריא "זה ביום פורים" בדקדוק, לומר שנהגו זאת בפורים, והטעם משום "לא בניו מומם" דהיינו שהם לא עשו אלא לפנים ואין זה מום בניו באמת.

***

אשר לא כדת

פרק ה

"עבירות" נוספות שנהגו בפורים

א. בכל ימות השנה השכרות אסורה, כדאיתא בברכות כט לא תרוי ולא תחטי, ואילו בפורים נצטוו על זה. ומרגלא בפומיה דמרנא הפחד יצחק צ"ל שכל מצוות המועדים אין איסור לעשותם בכל ימות השנה, אם אין כוונתו למצוה – לשבת בסוכה, לאכול מצה, לתקוע בשופר וכדו'. אבל מצוות הפורים אסורה לפניו ולאחריו, ורק ביום הפורים התירוהו. ועי' בתשובת הגר"ה דהביאור בזה עפ"מ ש' שהיוצא לדבר מצוה פוקד את אשתו סמוך לוסתה משום דשומר מצוה לא ידע דבר רע, ולא יגיע קלקול מזה, והכי נמי מכיון שמצות הפורים בשכרות לא יגיע מזה שום קלקול.

ב. נהגו להתפלל בפורים גם השתויים, כל שיכול לדבר לפני המלך. והגר"ה כתב ע"ז בסידורו: "שיעור השכרות שאינו יכול לדבר לפני המלך שמבואר בסי' צ"ט דתפילתו תועבה, נלע"ד שהוא שיעור גדול לשכרות כפי שאחז"ל בב"ב י, א "פחד קשה יין מפיגו" ואם לא יהי' שכור גדול אפי' שבשאיין פחד לנגד עיניו אינו יכול לכיין דעתו לדבר כראוי, מ"מ כשיראה המלך לנגד עיניו יהיב אדעתיה וננער מיינו ומדבר כהוגן אבל כשהגיע לשיעור כזה שגם אימתו של מלך לא תועיל לו לכיין דעתו או אסור להתפלל בכל גוני, ולפי"ז לפמ"ש"כ לעיל די"ל בפורים שהשכרות מצוה ועכ"פ שיהי' שתוי וודאי חובה היא י"ל דמותר לכתחילה להתפלל כל שלא הגיע לשכרות גדולה כ"כ שאינו יכול לדבר אפי' לפני המלך, וניחא בזה ללמד זכות על הרבה שנהגים להתפלל בהיותם שתויים בפורים עכ"פ ואף כי צ"ע קצת לדינא מ"מ לענין שתוי לע"ד יש ע"מ לסמוך.

ג. נהגו להתפלל בבגדי פרצופין. וכבר עוררו ע"ז שצריך להיות בבגד מכובד לפני המלך. אבל כנראה משום שזה ממנהגי שמחת היום, הרי זהו כבודו שעושים רצונו של מקום.

ד. נהגו לאכול בסעודת פורים פת הבאה בכסנין ולברך עליה המוציא, אע"פ שבכל השנה ברכתה מזונות. (משום שקובעים עליה סעודה. אך יש בזה קצת "מראית עין" של שינוי מההלכה).

אשר לא כדת

ה. תלמיד חכם משנה את דיבורו בפורים לומר שאיננו יודע בין המן למרדכי אע"פ שעדיין לא הגיע למידה זו, כמבואר במהרש"א ב"מ כג.

ו. נהגו לעשות תיאטראות בפורים ולהציג בו על מעשה אחשוורוש. כמוש"כ המג"א סימן ש"ז: וה"ה ההולך לטרטיאות וקרקסיאות והם מיני שחוק [עובר משום מושב לצים] כדאיתא בע"א דף י"ח ומיני תחבולה, **ולא ידענא מי התיר להם בפורים** ואפשר שנמשך להם **משחוק שעושים זכר לאחשוורוש**, עכ"ל.

ז. כאשר פורים חל בע"ש נהגו בירושלים לקיים "פורס מפה ומקדש", אע"פ שבעלמא אין ראוי לעשות כן לכתחילה מפני ריבוי השיטות בזה. אמנם, מאידך גיסא, עורר אאמו"ר שליט"א שבפורים שחל בע"ש צריך זהירות יתירה, שהרי "אימת שבת על עם הארץ", שבת מטילה יראת חטא, וכבר אין שייך בה הנהגות של "עבירות" פורים. וי"ל דלכך אנו מבקשים בצאת השבת "החל עלינו הימים הבאים לקראתנו לשלום, חשוכים מכל חטא ומנוקים מכל עוון ומדובקים ביראתך" מפני שאנו יוצאים מן השבת שמביאה ליראת חטא, ואנו מבקשים שגם בימי החול נירא ונתרחק מן החטאים.